

Isabella Hammad

Intră Stafia

Traducere din limba engleză
și note de George Volceanov

POLIROM
2025

Soluția pentru problema cu Gertrude și Ofelia includea decuparea unor părți din Actul III și filmarea dialogului din Actul IV, astfel încât eu, în rolul lui Gertrude, să mă pot adresa mie, adică Ofeliei de pe ecran; înecul avea să fie și el proiectat pe ecran, cu un cadavru impozant plutind pe-o pânză întinsă deasupra scenei. Foloseam textul pentru jocuri de transformare a personajelor, improvizând scene care nu erau în text. Recitam în cor monologurile lui Hamlet, iar apoi recitam împreună replicile Stafiei, până când ajungeam cu toții stafii, vuind în urechile lui Wael, iar apoi ne pasam replicile, ca pe o minge, unii altora, le repetam în cerc, cu Wael așezat în mijloc, cu fiecare glas distinct; pentru actorul la ale cărui replici apelam, aceste exerciții prezentau o arie largă de posibile intonații și înțelesuri, iar ca grup ele ne reuneau sensibilitățile animalice. Aveau și un efect vizibil asupra lui Wael, care, mărturisesc, părea tot mai bântuit.

Suspendarea lui Salim Mansour a continuat să țină afișul în presa locală, alături de încercările israelienilor de a demola un sat palestinian de pe Valea Iordanului, unde era staționat un grup de activiști străini. Fusese desecretizat faptul că acuzațiile aduse lui Salim se refereau, după cum bănuise Mariam, la implicarea lui în finanțarea artelor pe teritoriile palestinieni. Potrivit unor surse, cooperarea lui cu Autoritatea Palestiniană, nu doar pentru finanțarea montării semnate de sora lui, ci și pentru îmbunătățirea cadrului general al finanțării artelor pe teritoriile palestinieni, era considerată un act de colaborare cu oameni ce doresc distrugerea statului israelian și, prin urmare, un act de trădare. Niciuna dintre aceste surse nu remarcă raportul de contradicție dintre acuzație și faptul că însuși statul israelian coordona de mult timp activitatea de „securitate” cu una și aceeași „organizație teroristă”, după cum a subliniat zgomotos multă lume de pe Twitter. Totuși, pentru că majoritatea

comentariilor pe care le-am citit păreau să fie postările unor trolli sau ale altor activiști, eventual, ale unor spectatori dornici să-și exprime părerile pe tema păcii, a terorismului și a iubirii fraterne, toate acestea aduceau cu niște predici adresate unor surzi sau celor deja convingși.

Măcar ne face publicitate, ziceam noi. În mai mult de jumătate dintre articolele pe tema asta apărea o fotografie cu Wael zâmbind, cu microfonul în mână, iar uneori o fotografie cu Wael alături de una cu Salim și se preciza că sunt veri, iar uneori erau folosite și fotografiile cu unii membri mai neînsemnați ai Organizației pentru Eliberarea Palestinei, luptători la tinerete, în ținută militară și cu automate Kalașnikov și perciuni lungi. Unele articole menționau până și datele principalelor spectacole de la Betleem și mi-am zis ce păcat că nu publică și linkul paginii de internet a spectacolului.

Nimic nu-i mai măgulitor pentru un artist decât iluzia că, în secret, ar fi un revoluționar. Evenimentele recente i-au făcut pe membrii distribuției să aibă sentimentul că, de fapt, ne pregătim, într-o bază de antrenament, pentru o operațiune cu un țel transcendent, că, prin piererea replicilor noastre traduse în scopul de a crea un subtext, ne jucam șansele în numele libertății palestinieni. Aerul lui Amin, de melancolică convingere, era acum și mai pronunțat și, în timpul pauzelor de țigară, îl urmăream cum se uită ba în pământ, ba spre clădirile din depărtare, ba către cer. Același aer l-am observat și la Ibrahim, căruia nu mă puteam stăpâni să nu-i acord atenție, și la George, căci amândoi deveneau mai înflăcărați, mai vioi în diminețile când apărea câte o nouă mențiune pe paginile lor de Facebook.

Presiunea avea un efect negativ asupra lui Wael. Dintre exercițiile lui Mariam, multe erau menite să-l ajute să-și îmbogățească personajul ori să-l liniștească. Uneori îmi venea să-l iau deoparte și să-i spun Știi ce, Wael, nici nu contează

cât de convingător ești ca Hamlet. Mai important este faptul că joci în piesă și toată lumea te iubește și va veni să te vadă și, după ce-o să te vadă, o să te iubească la fel de mult sau, poate, chiar mai mult. Totuși, adevărul este că nu eram deloc sigură că-l iubește toată lumea. Atmosfera concurențială de la începutul repetițiilor, de care, inițial, l-am considerat vinovat pe Amin, fusese îmbrățișată și de George și, spre dezamăgirea mea, până și de Ibrahim, lăsând loc remarcilor batjocoritoare. Nu mi-era clar dacă și Mariam observase această stare de fapt – simptomele erau atât de discrete, încât trebuia să fii cu ochii-n patru ca să-i surprinzi în toilul interacțiunii lor de zi cu zi, la încălzire, în tranziție, în pauză, la ora mesei, la despărțire: reticența de a-l include pe Wael între ei, evitarea privirii directe, ochi în ochi, o undă de exasperare. M-am întrebat dacă ei nu reprezintă un microcosmos al prezenței mai ample a lui Wael în imaginarul palestinian, care, după cum începeam să pricep, își avea și el cotloanele lui întunecate.

Arșița din acea primă săptămână era insuportabilă și beam litri întregi de apă în zilele petrecute în grădină. La un moment dat, Ibrahim s-a întins spre mine, să-mi șteargă un strop de cremă de protecție solară care mi se prelinsese pe nas și am chicotit, dându-i mâna laoparte. Am făcut un șnur și, de la început până la sfârșit, Wael a jucat angoasa lui Hamlet într-o manieră adolescentină, familiară, chiar dacă nu oferea o interpretare neapărat profundă a personajului. Mariam se arată nemulțumită. Voia o interpretare mai dură și mai sumbră. În cele din urmă, poate și sub influența stării de spirit revoluționare induse de mass-media, îl instrui în mod clar să-și imagineze că-i un *fida'i*¹. Asta însemna sondarea psihologiei abisale a lui Wael: știam cu

---

1. Revoluționar militant sau naționalist palestinian (v. notele autoarei de la finalul romanului).

toții că unul dintre unchii săi murise în războiul taberelor, iar altul luptase în Iordania înainte de Septembrie Negru¹. La fel ca în cazul celorlalte exerciții, la început lucram în grup: o repriză de antrenament fizic, saream peste bușteni în flăcări (saltele de yoga făcute sul) ținând în mână puști încărcate (gest mimat), pe urmă jocul de limbo transformat în târâțul pe sub o sârmă ghimpată cât mai joasă, iar apoi o scenă de liberi după serviciu în tabără, în care fumam și ne împărțeam rațiile. Amin voia să fumeze de-adevăratelea; Mariam se opunea, te-ai făcut că ții o pușcă fără nicio pușcă, poți să faci același lucru și cu o țigară. Pe urmă am trecut o dată prin Actul IV. Hamlet l-a ucis pe Polonius, i-a ascuns cadavrul, iar acum zădărnicește încercarea lui Claudius de a-l vedea executat.

Ședeam pe dușumea cu spinările rezemate de pereți, cu picioarele încrucișate sau îndepărtate, sorbeam apă din sticle, plini de speranțe. Deschiseserăm o fereastră să intre aerul proaspăt și zgomotul unor rafale, probabil de la vreo nuntă. Ne ridicam în picioare în funcție de scenă, gândindu-ne mai puțin la replicile noastre decât la cele ale lui Wael, urmărindu-i Hamletul pătruns de spiritul unui *fida'i*, în căutarea unor semne noi, convingătoare, de mutilare psihică a cuiwa care tocmai a comis o crimă și acum vorbește în dodii.

Știam că n-o să fie o treabă ușoară. Totuși, speram să văd un progres. Însă *fida'i*-ul lui Wael nu era câtuși de puțin sumbru. Era un războinic inexpresiv, sincer, cu intenții clare, deloc împovărat de ideea mortalității. *Corpul e unde-i*

---

1. Trimitere la conflictul care a izbucnit în data de 16 septembrie 1970, când regele Hussein al Iordaniei a instituit starea de asediu ca o reacție la tentativa militanților palestinieni de a pune stăpânire pe Iordania. Conflictul a dus la moartea și/sau expulzarea mai multor mii de luptători palestinieni.

*Regele, dar Regele nu-i unde-i corpul*¹, zicea el deloc ironic sau ambiguu, parcă repetând niște ordine venite de sus. Nu era un *fida'i* plin de viață ce înfruntă moartea ci, mai curând, unul deja mort, un *fida'i* imaginar, idealizat, glorificat, neatins de teama de moarte, deoarece fusese imortalizat, devenind un simbol. Comportamentul lui de zănatic aducea cu o ușoară frustrare, ce lua forma unui sarcasm banal, adolescentin.

Într-o manieră complet diferită de stilul ei regizoral obișnuit, Mariam ne opri la mijlocul unei scene.

— Wael, zise ea, vreau să fii mai nebun de-atât.

— *Nebun*, oftă Wael. *Nebun*. Își masă tâmplele asemenea unui iluzionist și spuse, pur și simplu: Cred că sunt stors de puteri pe ziua de azi.

Ibrahim îmi întâlni privirea, își vârî mâinile în buzunare și le lăbărtă, astfel încât treningul său ajunsese să semene cu pantalonii unui clown. Wael își turnă apă în pahar de pe masa cu băuturi, evitând privirile celorlalți. Îmi părea rău de el.

În seara aceea, după ce îl luă pe Emil de la creșă și îl instalează în fața televizorului, Mariam îmi spuse:

— Mă-ntreb dacă n-am făcut, cumva, o greșală. Poate că ar fi trebuit să-i dau rolul lui Amin. Nu-mi pot transforma sala de repetiții într-o școală de actorie pentru un singur om.

— N-o să-ți iasă paciența peste noapte, i-am zis eu pe un ton care mie îmi păru optimist și care, în realitate, era tonul cu care predam la clasă.

În seara aceea am sunat-o pe Haneen. Mi-a răspuns expirând profund, ca și cum și-ar fi ținut respirația.

— Îmi pare rău că ne tot ratăm apelurile, i-am spus.

---

1. Replică dată de Hamlet lui Rosencrantz și Guildenstern în Actul IV, Scena 2.

Mi-am privit imaginea reflectată în fereastră, clară la lumina veiozei: cu părul ud strâns în coc, cu cămașa de noapte albă scoțându-mi în evidență pielea bronzată.

— Cred că ești workaholică, îmi spuse Haneen.

— Mai pune și tu mâna pe telefon.

— Când ne mai vedem și noi? Începusem să mă obișnuiesc cu prezența ta.

— Să vin în weekendul ăsta? Am nevoie de mai multe haine.

— În weekendul ăsta ar fi numai bine, spuse Haneen și am auzit, în fundal, zăngănitul veselei trântite sub jetul de apă de la robinet. Sonny, nu ești supărată pe mine, nu?

— De ce-aș fi?

— Doar așa, adică, mă gândeam că ești ocupată. Oricum, voiam să-ți spun, știi că la început m-a speriat gândul că o să mergi acolo, dar asta numai din cauza stresului.

— Ești exagerat de formală.

— Mă bucur sincer că faci chestia asta. Mi se pare grozav faptul că, în sfârșit, joci un personaj arab.

— Ce tot îndrugi acolo? Joc Gertrude și Ofelia. Sunt daneze.

— Dar de limbă arabă.

— Mda, presupun.

— Apropo, l-am revăzut pe studentul ăla, Yunes, cel fără adăpost. Ieșisem la jogging și am trecut pe lângă el pe stradă. Mi-a făcut cu mâna, așa că m-am oprit să-l salut. Arăta bine, era îmbrăcat elegant... presupun că a acceptat slujba aia. Oricum, a fost o întâlnire pe fugă, dar s-a purtat prietenos.

— Vezi? Ți-am spus eu că s-a purtat oribil cu tine numai din cauza situației lui de-atunci. Necazurile îi înrăiesc pe oameni.